

EGIPT

Arta egipteană a avut un parcurs milenar.

Fiind o artă cu o expresie profund spirituală, sensul imaginilor s-a concentrat pe reactivarea arhetipurilor, a imaginilor primordiale.

perioada:

sf. mil. IV – 525 î.Ch. - cucerirea persana (332- Alexandru Macedon; 30 î.Ch. romanii)

inca de la început apare **canonul** (legea), ce impune imaginii o triplă condiționare : legea frontalității, axialității și a simetriei. Legată de aceste trei canoane apare perspectiva hieratică, ce fixează poziția personajului în raport cu o lume strict ierarhizată.

Configurarea corporală urmărește percepția sa optimă: capul și picioarele din profil, ochiul și torsul din față. Canonul sculptural este la fel de inflexibil ca și cel pictural.

apar două linii tematice: linia hieratică (aulică, sacerdotală)

linia laică, populară, cu accente realiste

În perioada primelor dinastii apar marile reprezentări simbolice ale artei egiptene, al căror prestigiu, bazat pe credința în imaginea revelată, s-a menținut pe tot parcursul multimilenar al dezvoltării sale: soarele (principiul vital suprem, simbol al lui Ra), ochiul magic, crucea cu care se deschide regatul morților, coloana vertebrală ca întrupare a axei lumii, pana divină a judecării sufletului, scarabeul, șoimul (zeul Horus), cobra, vaca sfântă (zeița Hator).

Opere reprezentative:

“Stela Regelui-Șarpe” (dinastia I). În tehnica basoreliefului plat, specifică artei egiptene, apar pentru prima dată reprezentate împreună simbolurile unificării celor două provincii, Egiptul de Sus (șoimul) și Egiptul de Jos (șarpele), compoziție susținută de coloane papiriforme monumentale.

“Paleta regelui Narmer” (regatul timpuriu). Apariția clară a canonului egiptean și a organizării ierarhice a lumii. Tehnica basoreliefului a atins deja un grad înalt de rafinament, iar sinteza formală este deja perfectă din punct de vedere canonic.

“Statuia faraonului Kefren”. Este remarcabilă atitudinea de maximă concentrare și forță interioară exprimată mai ales de privirea ce privește către infinit cu o imperturbabilă liniște spirituală.

“Scribul”. (regatul vechi). Atitudine de concentrare intelectuală subliniată de postura verticală. Formă și mișcare esențializate.

“Nefertiti” (regatul nou). Portretul este compus conform canoanelor aulice, dar este subtil personalizat în sensul surprinderii idealului frumuseții feminine: grație, farmec, forță a seducției, noblețe a atitudinii.

Alături de arta “de curte regală”, întâlnim basoreliefuri pe pereții mormintelor sau satuete ce redau personaje obișnuite, populare, reprezentate în cele mai diverse atitudini cotidiene. Ele nu mai sunt supuse canoanelor stricte ale artei oficiale, de aceea sunt patrunse de suflul de viață al unei existențe firești.

Intrega artă egipteană este născută din credința în puterea excepțională a imaginilor (sculptorul era denumit “cel ce ține în viață”), imagini prin care se putea păși pe “malul celălalt al Nilului”, adică în eternitate.

periodizare

- 1) **perioada regatului timpuriu, capitala la Thinis – sf. mil IV**
- 2) **perioada regatului vechi (regatul memphit), cap. la Memphis, mil.III**
- 3) **perioada regatului mijlociu (primul regat teban), 2100-1700**
- 4) **perioada regatului nou (al doilea regat teban), 1555-651**
- 5) **perioada saită, 651-525 î.Ch.**

1) **per. regatului timpuriu, sf mil IV**

în morminte s-au găsit statuete animale, vase de piatră lustruite, palete.
cea mai importanta marturie este paleta regelui Narmer (Horus- șoim)
primul suveran: Menes

“Cele mai importante creații artistice au fost realizate în timpul primelor dinastii, aprox. pînă în 2300 î.Ch. Fixitatea, hieratismul, repetiția atitudinilor corporale sunt consecința unui mod teologic de a gândi care se întemeia pe credința într-un cosmos imuabil ordonat ca operă divină. Orice schimbare echivala cu un dezechilibru ce ar fi dus la recăderea în haos, deci la triumful forțelor negative, demonice, scăpate de sub controlul ordonator al autorității divine. Această concepție a determinat prestigiul modelului prim, al tiparului divin, perfect, creat în “vîrsta de aur” a perfecțiunii absolute.

Prima epocă: de la apariția zeului creator peste ape pînă la consacrarea lui Horus.
Era vremea lui Ra, cînd nu exista zgomot, mînie, luptă, dezordine, boală, moarte.

Toate opere egiptene nu fac decît să reactualizeze perfecțiunea modelului prim, suprem, divin, revelat inițiaților prin grația divină.

Panteonul egiptean

Ra: soarele la zenit

Atum (șarpele): soarele care apune

Khepi: soarele răsărind

a fost creat un prim cuplu: Șu(atmosfera)+ Tefnut

acest cuplu a creat Geb (pămînt) + Nut (cer)

din aceste forțe s-au nascut Isis și Osiris. Osiris a fost omorit de Seth și Neftis.

Din Isis și Osiris s-a născut Horus.

2) **perioada regatului vechi – mil. III / 2800-2400**

capitala la Memphis, zeul Ptah

unificarea după model divin

acum se pun bazele artei egiptene, program de construcții arhitectonice grandioase
arhitectura

mormintele – locuințe pentru eternitate

mastabale – mormintele aristocraților

3 părți: camera mortuară, camera ofrandelor, serdap(locul statuiei)

piramide – începutul mileniului III, dinastia a III

piramidele de la Saqqarah și Meidun – în trepte.

dinastia IV: Keops (146m h./230), Kefren (Sfinxul), Mikerinos

sanctuare zeului Ra

obeliscuri

forță și echilibru

sculptorul = “cel ce tine în viață”

sculptura: monumentalitate, măreție, hieratism, expresie calmă, trup armonios,
construit vertical.

sculpturi din diorit, ex:

faraonul Kefren

scribul

primarul satului

Rahotep- sotia Nofret

statui populare: aici se văd efectele timpului – sunt corpuri în mișcare, au diferite
vârste, sunt puse în morminte pentru a sluji în viața eternă.

basorelieful pictat – puterea imaginii; imaginea trimite la singura realitate care este
aceea de dincolo de pragul morții.

3) **perioada regatului mijlociu**- 2100 – 1700 î.Ch

perioadă de criză: răscoale populare destrămarea regatului

unitatea este restabilită în sec. XXI, capitala e mutată la Teba

arhitectură: piramide mai mici: mastaba+piramidă. Ex: morm. far. Mentuhotep

apar mormintele hipogee.

apar tot mai multe temple cu obeliscuri și statui colosale.

apar mai multe tipuri de coloane inspirate din flora egipteană: lotiforme, palmiforme,
campaniforme, coloane hatorice.

basorelieful și sculptura exprimă starea de criză prin accentuarea expresivității; ex:

faraonul Senustret al III-lea

apare statuara mică, reprezentând scene populare

se dezvoltă pictura: scene de luptă, atitudini dinamice

o nouă perioadă de criză: invazia hicsosilor din Asia Mică

unitatea este restabilită în 1555

4) **perioada regatului nou** – mil. II, 1600-1080-525
al doilea regat teban, Egiptul devine o mare putere militară.
Rafinement, lux.

Arhitectura: fast, măreție, temple închinarte lui Amon-Ra
temple semi-hipogee: templul reginei Hatcepsut de la Deir-el- Bahari
temple hipogee: coridor lung: templul lui Ramses II, Abu-Simbel, străjuir de patru
statui colosale
templele de la Karnak și Luxor închinarte lui Amon – Ra, legate printr-o alee de
Sfîncsi. Dispoziția planimetrică: dreptunghiulară: o curte in care se patrundea printr-o
poartă monumentală, urma apoi o colonadă de piloni; urma apoi o sală acoperită (sala
hipostilă); ultimul era sanctuarul

Bibliografie

Constantin Daniel, *Arta egipteană și civilizațiile mediteraneene*, Ed. Mer., Buc., 1980

Bibliografie generală:

Julian Bell, *Oglinda Lumii, O nouă Istorie a Artei*, Ed. Vellant, București, 2007

E. H. Gombrich, *Istoria Artei*, Ed. Pro Editura și Tipografie, București, 2007

[Aceste doua cărți fundamentale le găsiți la Biblioteca Facultății de Arhitectură și Construcții, Oradea](#)